

ТИПОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ СІЛЬСЬКО-МІСЬКИХ АГЛОМЕРАЦІЙ УКРАЇНИ ЯК МАРКЕРИ ЇХ ІНКЛЮЗИВНОЇ СПРОМОЖНОСТІ

TYPOLOGICALS SIGNS OF RURAL-URBAN AGGLOMERATIONS OF UKRAINE AS MARKERS OF THEIR INCLUSIVE ABILITY

У статті розкривається специфіка сільсько-міських агломерацій України як продукту історичної еволюції системи розселення та наслідку прийняття управлінських рішень в процесі здійснення реформи децентралізації. Обґрунтовано актуальність щодо визначення інклюзивної спроможності цих агломераційних утворень шляхом теоретичної реконструкції їх сутнісних характеристик на основі проведеного порівняльного типологічного аналізу. Інклюзивна спроможність агломерацій позиціонується як наявність належних умов і можливостей, здатності та психологічної готовності до створення в межах сільсько-міських утворень континуального типу інклюзивного середовища, в якому панують гармонія міжособистісних стосунків, добробут та соціальна справедливість. За результатами дослідження зроблено висновок про відносно рівномірний розподіл між регіонами переважно помірною ступеня інклюзивної спроможності сільсько-міських агломерацій.

Ключові слова: інклюзивна спроможність, маркери, об'єднані територіальні громади, райони, сільсько-міські агломерації, типологічні ознаки, Україна.

The article reveals the specifics of rural-urban agglomerations of Ukraine, which are the product of the historical evolution of the settlement system and the consequence of management decisions in the process of implementing the decentralization reform. The purpose of the study is to determine the inclusive ability of rural-urban agglomerations based on their typology according to certain signs and generalized characteristics. Its implementation was facilitated by the performance of tasks related to the disclosure of the features of these agglomeration formations, the identification of their typological features and the calculation of the integral index of their inclusive ability. At the same time, the procedure for identifying the inclusive ability of agglomerations is considered as a theoretical reconstruction of their essential characteristics based on the conducted comparative typological analysis. The inclusive ability of agglomerations is positioned as the presence of appropriate conditions and opportunities, the ability and psychological readiness of the human community to create within rural-urban formations of inclusive environment in which interpersonal harmony, well-being and social justice prevail. The solution of current research problems was carried out on the basis of the use of fundamental scientific works and modern periodicals of Ukrainian and foreign scientists, the application of the interdisciplinary principle, systemic, synergistic, institutional approaches, of a statistical and comparative methods, methods of analysis and synthesis, deduction and induction, SWOT-analysis and others. It has been that the status of rural-urban agglomerations, have those united territorial communities (UTC) and districts that are «mixed» in terms of population composition and other characteristics that distinguish rural and urban socio-spatial formations. The inclusive ability of rural-urban agglomerations has been revealed based on generalized typological characteristics at the level of districts, which cover all manifestations of inclusion of cohesive rural-urban communities in the process of creating an inclusive environment. The scientific novelty of the study is the substantiation of the methodology for calculating the integral index of the inclusive ability of rural-urban agglomerations, which takes into account their degree of centrality, demographic and spatial characteristics, population concentration, towns, functionality, of a sectoral and socio-spatial orientation of development. The main scientific provisions and recommendations of the study can be used in the practical activities of the UTC and districts.

Key words: inclusive ability, markers, united territorial communities, districts, rural-urban agglomerations, typologicals signs, Ukraine.

УДК 332.122:911.374/.375-044.964:332.14

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure71-13>

Павлова І.О.

к.е.н., старший викладач
кафедри туристичного бізнесу
та рекреації,
Одеський національний технологічний
університет

Pavlova Iryna

Odesa National Technological University

Постановка проблеми. Утворення, внаслідок реформи децентралізації публічної влади та управління, в межах базового та районного рівнів адміністративно-територіального устрою України «змішаних» за складом населених пунктів та населення континуальних соціально-просторових утворень, є передумовою їх розвитку на засадах інклюзивності. В наших попередніх публікаціях обґрунтовано доцільність їх ідентифікації як сільсько-міських агломерацій. Наразі актуальним є здійснення їх типологізації – теоретичної реконструкції сутнісних характеристик цього феномену шляхом виділення його структурних та функціональних особливостей. Виявлення типологічних ознак сільсько-міських агломерацій, які позиціонуються як певні маркери, або орієнтири, що позначають інклюзивну спроможність цих агломераційних утворень, має велике теоретичне, а

також практичне значення для післявоєнного відновлення України. Інклюзивну спроможність слід розуміти як наявність певних умов, можливостей, здатності та готовності до формування сільсько-міського середовища гармонії та інклюзії добробуту, в якому відсутні суспільна дискримінація та соціальна несправедливість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

При аналізі літературних джерел з досліджуваної проблеми першочергова увага була приділена науковим публікаціям зарубіжних авторів, що пояснюється наявністю в цьому науковому середовищі сталих традицій щодо вивчення феномену інклюзивності. Цінні в практичному та науковому сенсі спостереження щодо детермінованості динаміки розвитку польських сіл містяться у статті Е. Зузаньської-Жишко і М. Диші [1]. Дж. А. Бердеге та ін. [2] класифікують соціально-просторові

утворення як сільські території, сільсько-міські території та столичні території. А. Каттанео та ін. [3] з'ясовують роль взаємозв'язку локальних місць сільсько-міського континууму у формуванні інклюзивного середовища. Праця Х. С. Вагдеві і Б. М. Шивапрасада [4] присвячена визначенню факторів мотивації членів сільсько-міських спільнот до участі у розподілі багатства та ресурсів.

Серед досліджень з даної проблематики українських авторів переважають публікації про сутність та типи міських агломерацій, оскільки донедавна не було підстав для іншої ідентифікації цих просторових утворень, які склалися переважно з міських поселень. Саме до таких публікацій належать аналітична записка за ред. Н. Наталенко [5], в якій охарактеризовано тенденції розвитку агломерацій України в контексті міжнародного досвіду; статті О. В. Гладкого [6], щодо типології структури агломерацій різних країн; А. В. Степаненка і А. А. Омельченко [7] – зв'язку формування агломерацій з процесом урбанізації; А. О. Пелехатого і Х. О. Патицької [8] – впливу процесу взаємодії територіальних громад в умовах децентралізації на створення нових агломерацій. І. І. Бодрова [9] висвітлює практику законодавчого визначення статусу міських агломерацій, а О. В. Бабич [10] здійснив комплексну типологізацію малих міст України, які відіграють значну роль в інтеграції сільсько-міських агломерацій. В публікаціях О. М. Бородіної та ін. [11], І. Прокопи [12] розкривається місце сільських поселень та сільського населення в інклюзивному розвитку територіальних громад. Міжнародну та українську практику оцінювання суспільної інклюзивності та інклюзивного розвитку сільських ОТГ представлено відповідно у роботах Ю. Г. Власенко [13] та В. П. Павлика [14].

Проте, незважаючи на активізацію наукових розвідок за інклюзивним напрямом, питання щодо визначення ознак типології саме сільсько-міських агломерацій, як маркерів їх інклюзивної спроможності, заслуговує окремого та поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення інклюзивної спроможності сільсько-міських агломерацій на основі їх типології за певними ознаками та узагальненими характеристиками. Для її реалізації сформульовано завдання щодо розкриття специфіки цих агломераційних утворень; наведення їх типологічних ознак та розрахунку інтегрального індексу їх інклюзивної спроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільсько-міські агломерації України ідентифікуються як сільсько-міські континуальні соціально-просторові утворення базового та районного рівнів адміністративно-територіального устрою України, що сформувалися в результаті утворення ОТГ та нових районів.

Перед тим як перейти до типологізації цих специфічних агломераційних утворень, визначимося з тим, які саме з них відповідають статусу сільсько-міських агломерацій. Щодо районів, які є «змішаними» за складом населення, то всі вони підпадають під саме таке визначення. Окремого розгляду потребує з'ясування особливостей ОТГ. По-перше, не всі вони є об'єднаними, або ж не мають у своєму складі сільських населених пунктів і відповідно – сільського населення. Так двадцять громад складаються з одного населеного пункту – міста, а три мають у своєму складі по одному місту і одному селищу міського типу (Дніпровська, Рівненська та Кропивницька).

Отже, із загальної кількості функціонуючих ОТГ (1438) – 626 є сільськими, 432 – селищними, 432 – міськими. За формальною ознакою селищні громади відносяться до сільсько-міських агломерацій, оскільки їх адміністративними центрами є селища міського типу, навколо яких об'єдналися села. Однак в основу класифікації селищ міського типу покладено застарілі формальні критерії, а саме кількість населення – не менше 2000 осіб, з яких 75 % мають бути зайнятими не в сфері сільськогосподарського виробництва (з урахуванням усіх членів сім'ї). Саме останньому з вказаних критеріїв, на поточний момент не відповідає більшість з цих селищ, тому можна вважати, що селищні громади складаються з однорідного населення й виконують такі ж самі функції як і села. З цієї ж причини Кушугумська селищна ОТГ Запорізької області, яка складається з трьох селищ міського типу, не рахується як сільсько-міське агломераційне утворення. Таким чином серед ОТГ лише 409 міських громад відповідають статусу сільсько-міських агломерацій. Таким чином, враховуючи наявність 119 районів, зазначимо, що з загальної кількості ОТГ та районів, фактично лише 526 одиниць базового та районного рівнів адміністративно-територіального устрою України, або 33,9 % є сільсько-міськими агломераціями.

Питання щодо визначення природи цього соціально-просторового феномену відіграє значну роль у вирішенні завдань даного дослідження.

В цьому сенсі заслуговують на увагу висновки представників академічної наукової спільноти України, які зводяться до наступних положень: «агломерації – продукт урбанізації країни, що виникає і розвивається завдяки певній спеціалізації території, її залученості в єдиний транспортний, виробничий простір; агломерації не можна створити нормативним актом, вони, або є, або ще не склались; там, де агломерації склались, з'являється природна потреба у співпраці її суб'єктів між собою» [5, с. 30].

В цілому погоджуючись з такими узагальненнями, уточнимо, що агломерації – не стільки продукт урбанізації, скільки – наслідок процесу

історичної еволюції системи розселення. В нашому випадку феномен сільсько-міської агломерації є результатом управлінських рішень органів публічної влади та впровадження адміністративних заходів. Головним тут є те, що ці рішення підпорядковані завданню сприяння згуртованості соціуму, створенню гідних умов та рівних можливостей для всебічного розвитку населення цих утворень.

Недооцінка ролі держави у цій важливій суспільній справі призводить до ситуації, коли «... не дивлячись на доволі ґрунтовне та всебічне опрацювання економічних, географічних, містобудівних аспектів даних утворень, законодавство України не тільки не інституціоналізує міські

агломерації, але й майже не використовує дане поняття у сучасному законодавстві» [9, с. 15], що негативно позначається на правовому регламентуванні нового різновиду агломерацій.

Враховуючи запропонований підхід щодо ідентифікації досліджуваних агломерацій як сільсько-міських, зосередимо увагу на інклюзивно-спроможному контексті їх типології на рівні районів. В цьому сенсі мова йде про екзогенний вимір інклюзивності сільсько-міських агломерацій, оскільки район є сукупністю певних громад, інклюзивність яких виглядає як ендогенна.

Відносно міських ОТГ, як сільсько-міських агломераційних утворень, зазначимо, що з їх загальної

Таблиця 1

Типологічний розподіл за областями та регіонами сільсько-міських агломерацій України районного рівня за їх центричністю, населенням та площею

Кількість районів у розрізі областей та регіонів	Райони								
	За центричністю, одиниць			За населенням, тис. осіб			За площею, км ²		
	Моно	Бі	Полі	До 150	150–300	Понад 300	До 3000	3000–5000	Понад 5000
Сумська (5)	1	1	3	2	2	1	–	2	3
Харківська (7)	2	2	3	3	3	1	–	6	1
Чернігівська (5)	–	2	3	2	2	1	–	2	3
За Північним регіоном (17)	3	5	9	7	7	3	–	10	7
Дніпропетровська (7)	–	4	3	–	4	3	2	2	3
Донецька (5)	1	1	3	1	1	3	2	2	1
Запорізька (5)	1	2	2	–	4	1	–	3	2
Луганська (4)	3	–	1	3	–	1	1	1	2
За Східним регіоном (21)	5	7	9	4	9	8	5	8	8
Миколаївська (4)	1	1	2	2	1	1	–	1	3
Одеська (7)	2	2	3	3	3	1	–	5	2
Херсонська (5)	2	2	1	3	1	1	–	2	3
За Південним регіоном (16)	5	5	6	8	5	3	–	8	8
Волинська (4)	1	1	2	1	2	1	1	1	2
Закарпатська (6)	2	3	1	–	6	–	5	1	–
Івано-Франківська (5)	1	1	3**	3	2	1	4	2	–
Львівська (7)	–	–	7	–	6	1	3	4	–
Рівненська (4)	1	2	1	1	2	1	–	2	2
Тернопільська (4)	–	–	3	1	–	2	1	–	2
Чернівецька (3)	–	1	2	1	1	1	2	1	–
За Західним регіоном (33)	5	8	19	7	19	7	16	11	6
Вінницька (6)	1	1	4	1	4	1	–	4	2
Житомирська (4)	–	2	2	–	3	1	–	1	3
Київська (7)	–	3	4	1	4	2	3	3	1
Кіровоградська (4)	–	2	2	2	1	1	–	1	3
Полтавська (4)	–	–	4	–	2	2	–	–	4
Хмельницька (3)	–	1	2	–	2	1	–	1	2
Черкаська (4)	1	–	3	1	2	1	–	2	2
За Центральним регіоном (32)	2	9	21	5	18	9	3	12	17
В цілому по Україні (119)	20	34	64	31	58	30	24	49	46

*Примітка: в межах Верховинського району відсутні міста

Джерело: складено автором за даними офіційної статистики України

кількості двадцять (4,6%) мають населення понад 100 тис. осіб, а десять (2,3%) – до 10 тис. осіб, що свідчить про достатню потенційну інклюзивну спроможність перших з них й недостатню – других.

З метою встановлення ступеня інклюзивної спроможності сільсько-міських агломерацій здійснено їх типологізацію за такими ознаками: центричність агломерацій, розмір їх площі, кількість районів, ОТГ, населених пунктів, населення, демографічне навантаження на один район, ОТГ, місто, функціональність, галузева та соціально-простаорова спрямованість розвитку.

В таблиці 1 наведено класифікацію сільсько-міських агломерацій в розрізі областей та регіонів за першими трьома ознаками.

Як свідчать дані таблиці 1, найбільша кількість поліцентричних агломерацій припадає на Львівську (сім), Вінницьку, Київську та Полтавську області – по чотири. Розподіл моноцентричних агломерацій в цілому є рівномірним – по 1–2 на область, а в десяти областях їх взагалі немає. Більше великих агломерацій за кількістю населення припадає на Дніпропетровську, Донецьку – по три та Тернопільську, Київську та

Полтавську області – по дві. Найбільша кількість великих за площею агломерацій знаходяться в Полтавській (чотири), Сумській, Чернігівській, Дніпропетровській, Миколаївській, Херсонській, Житомирській, Кіровоградській областях – по три. Найменшими за площею є агломерації Західного регіону.

Для з'ясування розподілу ОТГ, населених пунктів за районами та демографічного навантаження на співмірні одиниці порівняння, складемо таблицю 2.

Аналіз даних, наведених в таблиці 2, свідчить про потенційні інклюзивні переваги агломерацій Східного району, що пояснюється наявністю серед їх центрів значної кількості великих міст. Переваги агломерацій Західного регіону полягають у наявності великої кількості малих історичних міст та в концентрації сільського населення у великих селах.

Таблиця 3 дає уявлення про типологію агломерацій за їх функціональністю.

За наведеними в таблиці 3 показниками, більшість агломерацій є поліфункціональними, або біфункціональними (86 з їх загальної кількості, що

Таблиця 2

Характеристика кількісних показників районів, ОТГ і населених пунктів та демографічного навантаження на них

Кількість районів у розрізі регіонів	Кількість ОТГ: сільських / селищних / міських	Кількість населених пунктів: сіл / селищ / міст	Припадає на один район: ОТГ / населених пунктів	Припадає на одну ОТГ населених пунктів	Припадає на одне місто: ОТГ / населених пунктів
Північний (17)	164: 51 /65 /48	4746: 4596 /107 /43	9,6 /279,1	28,9	3,8 /110,3
Східний (21)	225: 91 /66 /68	3854: 3622 /160 /72	17,1 /183,5	17,1	3,1 /53,5
Південний (16)	192: 99 /56 /37	2782: 2665 /83 /34	12,0 /173,8	14,4	5,6 /81,8
Західний (33)	424: 197 /111 /116	6925: 6666 /140 /119	12,8 /209,8	16,3	3,5 /58,1
Центральний (32)	433: 188 /134 /111	9526: 9238 /186 /102	13,5 /297,6	22,0	4,2 /93,3
В цілому по Україні (119)	1438: 626 /432 /380	27833: 26788 /676 /369	12,0 /233,8	19,3	3,8 /75,4

Джерело: складено автором за даними офіційної статистики України

Таблиця 3

Типологічний розподіл за регіонами сільсько-міських агломерацій України районного рівня за їх функціональністю

Кількість районів у розрізі регіонів	Райони		
	Переважно монофункціональні	Переважно біфункціональні	Переважно поліфункціональні
Північний (17)	7	7	3
Східний (21)	–	11	10
Південний (16)	5	4	7
Західний (33)	16	8	9
Центральний (32)	5	16	11
В цілому по Україні (119)	33	46	40

Джерело: складено автором за даними офіційної статистики України

складає 72,2%). Найбільша кількість поліфункціональних агломерацій припадає на Центральний (11) та Східний (10) регіони, найменша – Північний (3). Монофункціональні агломерації сконцентровані в Західному регіоні (48,4%).

Про галузеву та соціально-просторову спрямованість розвитку агломерацій дає уявлення таблиця 4.

За інформацією, що міститься в таблиці 4, переважно аграрними є агломерації Центрального, Південного та Західного регіонів, відповідно переважно промисловими – двох інших. Найбільша частка агломерацій переважно сервісної спрямованості розвитку припадає на Західний та Південний регіони, що обумовлено наявністю гірської місцевості та приморського узбережжя. Розподіл агломерацій за соціально-просторовою

спрямованістю розвитку є похідним від їх галузевої спеціалізації. Більш менш рівномірним є розподіл між регіонами агломерацій із збалансованим урбанно-руральним, або рурально-урбанним розвитком. Деяке відхилення в цьому відношенні мають агломерації Центрального регіону.

Розподіл агломерацій між регіонами за ступенем їх інклюзивної спроможності (табл. 5) було здійснено на основі показників, поданих у попередніх чотирьох таблицях. Методика розрахунку узагальненого індексу інклюзивної спроможності агломерацій складається з чотирнадцяти окремих індексів, які нараховувалися кожній громаді за 4-х бальною шкалою.

Наведені в таблиці 5 індекси свідчать про відносно рівномірний розподіл між регіонами агломерацій з помірно інклюзивною спроможністю.

Таблиця 4

Типологічний розподіл за регіонами сільсько-міських агломерацій України районного рівня за галузеву та соціально-просторову спрямованість їх розвитку

Кількість районів у розрізі регіонів	Райони					
	За галузеву спрямованість, одиниць (відсотків)			За соціально-просторову спрямованість, одиниць (відсотків)		
	Переважно аграрні	Переважно промислові	Переважно сервісні	Переважно руральні	Переважно урбанні	Збалансовані за руральною та урбанною ознаками
Північний (17)	7 (41,2)	10 (58,8)	–	8 (47,05)	6 (35,3)	3 (17,65)
Східний (21)	8 (38,1)	12 (57,1)	1 (4,8)	6 (28,55)	12 (57,1)	3 (14,35)
Південний (16)	10 (62,5)	4 (25,0)	2 (12,5)	10 (62,5)	4 (25,0)	2 (12,5)
Західний (33)	20 (60,6)	8 (24,2)	5 (15,2)	21 (63,6)	6 (18,2)	6 (18,2)
Центральний (32)	23 (71,9)	9 (28,1)	–	21 (65,6)	8 (25,0)	3 (9,4)
В цілому по Україні (119)	68 (57,1)	43 (36,1)	8 (6,8)	66 (55,5)	36 (30,1)	17 (14,4)

Джерело: складено автором за даними офіційної статистики України

Таблиця 5

Типологічний розподіл за регіонами сільсько-міських агломерацій України районного рівня за їх інклюзивною спроможністю

Кількість районів у розрізі регіонів	Райони		
	Достатньо інклюзивно спроможні (понад 20 балів у розрахунку на один район)	Помірно інклюзивно спроможні (від 15 до 20 балів у розрахунку на один район)	Недостатньо інклюзивно спроможні (до 15 балів у розрахунку на один район)
Північний (17)	–	270,5 бали: 17 = 15,89 бали (п'ятий показник)	–
Східний (21)	432 бали: 21 = 20,57 бали (перший показник)	–	–
Південний (16)	–	277 балів: 16 = 17,31 бали (третій показник)	–
Західний (33)	–	576,5 бали: 33 = 17,46 бали (другий показник)	–
Центральний (32)	–	517,5 бали: 32 = 16,16 бали (четвертий показник)	–
В цілому по Україні (119)	–	2073,5 бали: 119 = 17,42	–

Джерело: складено автором за даними офіційної статистики України

Незначні коливання за окремими показниками відбивають неоднакову забезпеченість агломерацій земельною площею, а також специфіку системи розселення в розрізі областей та регіонів, рівень їх урбанізації та руралізації, історичний поділ праці.

Висновки з проведеного дослідження.

В процесі дослідження доведено, що основною ознакою усіх ОТГ та районів є наявність спільного простору та адміністративних кордонів, в межах яких існують сільські, селищні, міські населені пункти. Проте статус сільсько-міських агломерацій, незалежно від кількості населення та площі, мають ті ОТГ та райони, які є «змішаними» за складом населення та іншими ознаками, за якими вирізняються сільські та міські соціально-просторові утворення. Усі ОТГ входять до складу певних районів, тим самим наділяючи їх певними ознаками, які у своїй сукупності формують не тільки потенціал їх фінансово-економічної спроможності, а й також інклюзивну спроможність. Ці положення було покладені в основу виділення сукупності типологічних ознак сільсько-міських агломерацій.

Визначення інклюзивної спроможності сільсько-міських агломерацій за узагальненими типологічними ознаками на рівні районів й у розрізі областей та регіонів є виправданим, оскільки це дає можливість охопити усі прояви включеності згуртованих сільсько-міських спільнот в процес створення інклюзивного середовища.

Запропонована методика розрахунку інтегрального індексу інклюзивної спроможності сільсько-міських агломерацій враховує їх ступень центричності, демографічні та просторові характеристики, концентрацію населення, міст, функціональність, галузеву та соціально-просторову спрямованість розвитку. На основі порівняння індексів інклюзивної спроможності зроблено висновок щодо її відносно рівномірного розподілу між областями та регіонами.

Подальші наукові дослідження за цим напрямом мають бути зосереджені на з'ясуванні інклюзивної спроможності окремо сільських, селищних та міських ОТГ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Zuzńska-Zyśko E. and Dyszy M. Dynamic Villages in the Hinterland of a Polycentric Region: Case Study of the Górnśląsko-Zagłębiowska Metropolis in Poland. 2021. *Land*. 10 (8). DOI: <https://doi.org/10.3390/land10080779>.
2. Berdegué, J. A., Carriazo, F., Jara, B., Modrego, F., & Soloaga, I. Cities, Territories, and Inclusive Growth: Unraveling Urban–Rural Linkages in Chile, Colombia, and Mexico. *World Development*, 2015. № 73, pp. 56–71. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.12.013>.
3. Cattaneo A., Adukia A., Brown D. L., Christiaensen L., Evans D. K., Haakenstad A., McMenomy T., Partridge M., Vaz S., Weiss D. J. Economic and social development along the urban-rural continuum: new opportunities to

inform policy. *World Development*. 2022. Volume 157 (2). DOI: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-9756>.

4. Vagdevi H. S & Shivaprasad B. M. Diversity: the Essence of Inclusion. ABHYUDAYA. January-March 2015. URL: https://uni-mysore.ac.in/sites/default/files/content/news_letter_jan_march_2015.pdf (дата звернення: 19.03.2023).

5. Ткачук А., Баранецький Т., Буркинський Б., Лайко О., Осіпов В., Підгрушний Г., Сергієнко О., Врублевський О.; за ред. Н. Наталенко. Агломерації: міжнародний досвід, тенденції, висновки для України. Аналітична записка. Київ : Ін-т громадянського суспільства, 2017. 136 с.

6. Гладкий О. В. Основні типи територіальної структури провідних агломерацій країн світу: країнознавчі студії. 2015. С. 7–11. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12194/1/Gladkyi_osnovni_tyru.pdf(дата звернення: 15.03.2023).

7. Степаненко А. В. Омельченко А. А. Міські агломерації як форма сучасного світового процесу урбанізації. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво, 2019. № 3 (108). С. 184–192.

8. Пелехатий А. О., Патицька Х. О. Міська агломерація як механізм взаємодії територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). № 3. С. 116–123.

9. Бодрова І. І. Проблеми законодавчого визначення статусу міських агломерацій в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2017. Випуск 34. С. 12–25.

10. Бабич О. В. Типологія як чинник вироблення державної політики щодо малих міст в умовах децентралізації. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2019. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_2/29.pdf (дата звернення: 17.03.2023).

11. Бородіна О. М., Прокопа І. В., Фраєр О. В. Оцінка інклюзивності сільських спільнот у складі територіальних громад: кейс Локачинської ТГ. *Український соціум*. 2021. № 4 (79). С. 85–96. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.04.085>.

12. Prokopa I. Rural component of territorial communities in the context of their inclusive development. *Economy and forecasting*. 2022. № 1. С. 102–118. <https://doi.org/10.15407/econforecast.2022.01.102>.

13. Власенко Ю. Г. Міжнародні підходи до методики оцінки інклюзивності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Випуск 24, частина 1. С. 70–74.

14. Павлик В. Механізм оцінювання інклюзивного розвитку сільських громад. Scientific Collection «InterConf», (69): with the Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference «Scientific Horizon in the Context of Social Crises» (August 6–8, 2021) at Tokyo, Japan. P. 29–37.

REFERENCES:

1. Zuzńska-Zyśko E. and Dyszy M. (2021) Dynamic Villages in the Hinterland of a Polycentric Region: Case

Study of the Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolis in Poland. *Land*. 10 (8). DOI: <https://doi.org/10.3390/land10080779>.

2. Berdegué, J. A., Carriazo, F., Jara, B., Modrego, F., & Soloaga, I. (2015) Cities, Territories, and Inclusive Growth: Unraveling Urban–Rural Linkages in Chile, Colombia, and Mexico. *World Development*, vol. 73, pp. 56–71. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2014.12.013>.

3. Cattaneo A., Adukia A., Brown D. L., Christi-aensen L., Evans D. K., Haakenstad A., McMenomy T., Partridge M., Vaz S., Weiss D. J. (2022) Economic and social development along the urban-rural continuum: new opportunities to inform policy. *World Development*, vol. 157 (2). DOI: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-9756>.

4. Vagdevi H. S. & Shivaprasad B. M. (2015) Diversity: the Essence of Inclusion. ABHYUDAYA. Available at: https://uni-mysore.ac.in/sites/default/files/content/news_letter_jan_march_2015.pdf (accessed March 19, 2023).

5. Tkachuk A., Baranetskyi T., Burkynskyi B., Laiko O., Osipov V., Pidhrushnyi H., Serhienko O., Vrublevskyi O. (2017) *Ahlomeratsii: mizhnarodnyi dosvid, tendentsii, vysnovky dlia Ukrainy* [Agglomerations: international experience, trends, conclusions for Ukraine]. Analitichna zapyska. Kyiv: In-t hromadianskoho suspilstva. (in Ukrainian)

6. Hladkyi O. V. (2015) Osnovni typy terytorialnoi struktury providnykh ahlomeratsii krain svitu: krainoznavchi studii [The main types of territorial structure of the leading agglomerations of the world: country studies]. pp. 7–11. Available at: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12194/1/Gladkyi_osnovni_typy.pdf (accessed March 15, 2023).

7. Stepanenko A.V. Omelchenko A. A. (2019) Miski ahlomeratsii yak forma suchasnoho svitovoho protsesu urbanizatsii [Urban agglomerations as a form of the modern world process of urbanization]. *Derzhava ta rehiony*, vol. 3 (108). pp. 184–192.

8. Pelekhatyi A. O., Patytska Kh. O. (2019) Miska ahlomeratsiia yak mekhanizm vzaiemodii terytorialnykh hromad v umovakh administratyvno-finansovoi detsen-

tralizatsii v Ukraini [Patytska City Agglomeration as a mechanism of interaction of territorial communities in the conditions of administrative and financial decentralization in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*, vol. 30 (69). № 3, pp. 116–123.

9. Bodrova I. I. (2017) Problemy zakonodavchoho vyznachennia statusu miskykh ahlomeratsii v Ukraini [Problems of legislative determination of the status of urban agglomerations in Ukraine]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*, vol. 34, pp. 12–25.

10. Babych O. V. (2019) Typolohiia yak chynnyk vyroblennia derzhavnoi polityky shchodo malykh mist v umovakh detsentralizatsii [Typology as a factor in the development of state policy regarding small cities in conditions of decentralization]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*, vol. 2. Available at: http://el-zbirn-du.at.ua/2019_2/29.pdf. (accessed March 17, 2023).

11. Borodina O. M., Prokopa I. V., Fraier O. V. (2021) Otsinka inkluzyvnosti silskykh spilnot u skladi terytorialnykh hromad: keis Lokachynskoi TH [Evaluation of the inclusiveness of rural communities as part of territorial communities: the case of Lokachynska TG]. *Ukrainskyi sotsium*, vol. 4 (79), pp. 85–96. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2021.04.085>.

12. Prokopa I. (2022) Rural component of territorial communities in the context of their inclusive development. *Economy and forecasting*. vol. 1. pp. 102–118. <https://doi.org/10.15407/econforecast.2022.01.102>.

13. Vlasenko Yu. H. (2019) Mizhnarodni pidkhody do metodyky otsinky inkluzyvnosti [International approaches to the methodology of assessment of inclusivity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu*, vol. 24, pp. 70–74.

14. Pavlyk V. (2021) Mekhanizm otsiniuvannia inkluzyvnoho rozvytku silskykh hromad [Evaluation mechanism of inclusive development of rural communities]. *Scientific Collection «InterConf»*, (69): with the Proceedings of the 9th International Scientific and Practical Conference «Scientific Horizon in the Context of Social Crises» (August 6–8) at Tokyo, Japan (in Ukrainian).